

Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Hvad lærte landbruget af kriserne – og hvordan kommer vi videre?

November 2015

Henning Otte Hansen
hoh@ifro.ku.dk

Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi
Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet
Københavns Universitet
KU Science

KØBENHAVNS UN

Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Hvad lærte vi af kriserne?

Det er altid "let" at være bagklog . . .

Kan erfaringerne bruges fremadrettet?

Gentager historien sig?

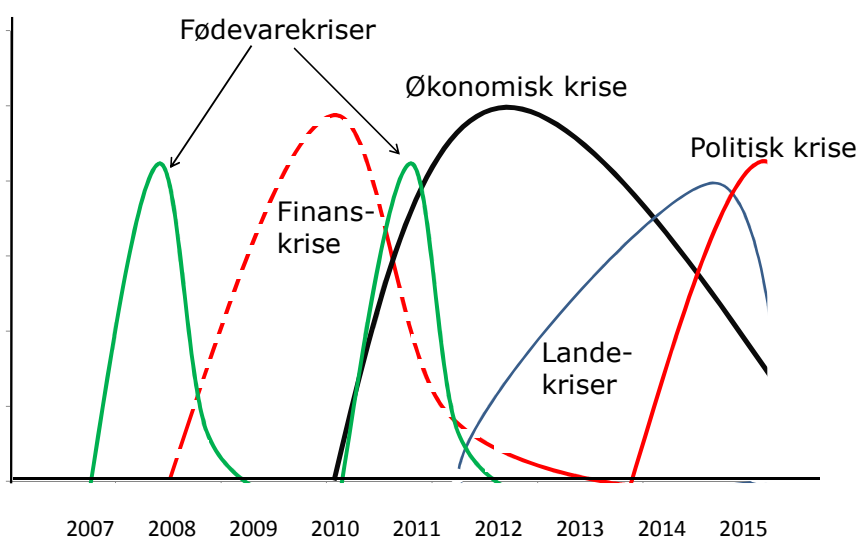
Hvad lærte vi af kriserne?

- **Det er let af lære af fortiden**
 - **Variabel rente**
 - **Købstidspunkt (2008)**
 - **Lån i Schweizerfranc i 15. januar 2015**
 - **m.m.**

- **Det er svært at se fremad**
 - **Hvad er renten om 5 år?**
 - **Stiger ejendomspriserne igen?**
 - **Skal minkfarme udvide?**
 - **Markedet for økologi om 8 år?**
 - **Markeder: Rusland, Kina, Afrika om 5 år?**

Kriser 2007 -2015

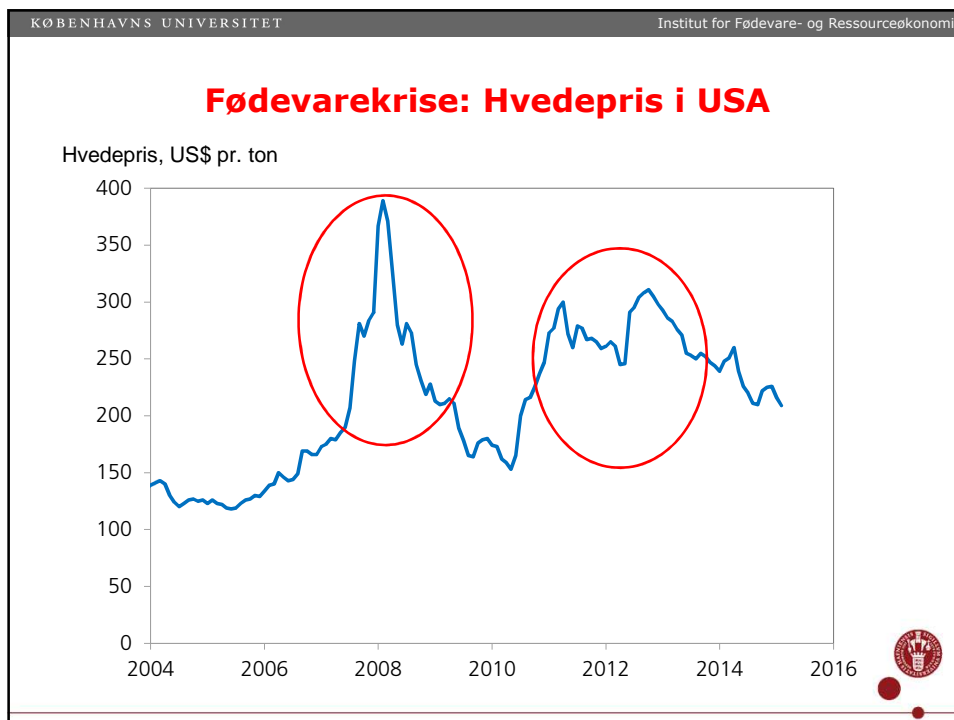

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Kriser 2007-2015

- Fødevarekrise**
 - Kraftigt stigende landbrugs- og fødevarerpriser
- Finanskrise**
 - Aktiekursfald, økonomiske problemer for banker m.m.
- Økonomisk krise**
 - Lavkonjunktur, lav vækst, stigende arbejdsløshed m.m.
- Landekriser**
 - Lande tæt på statsbankerot
- Politiske kriser**
 - Handelspolitik, stormagtpolitik, oprustning, flygtningestrøm m.m.

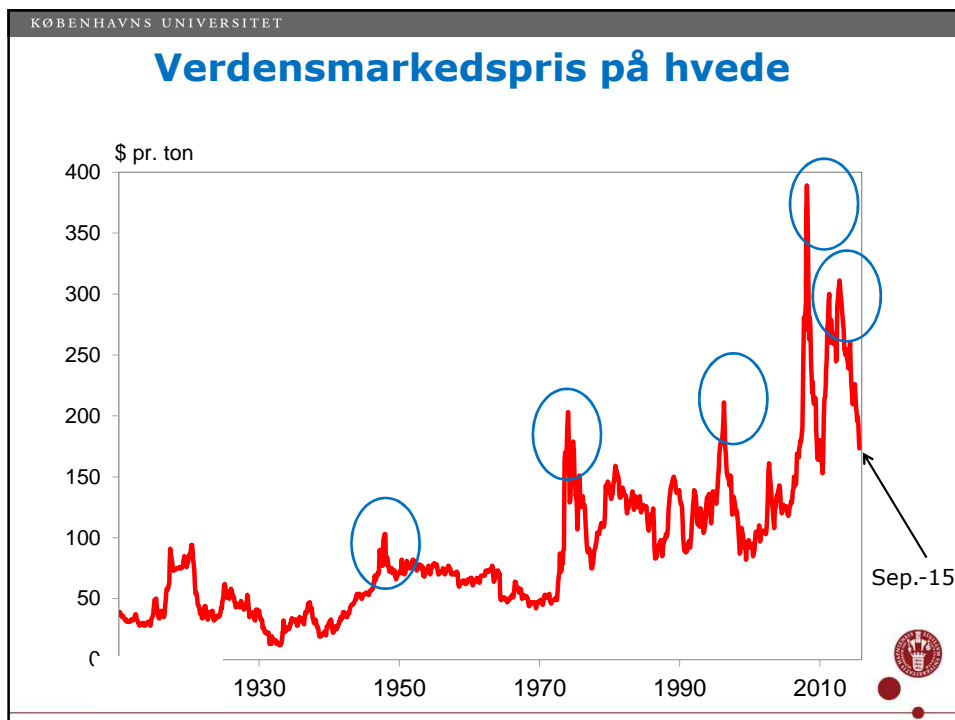

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Vi har fået flere fødevarekriser

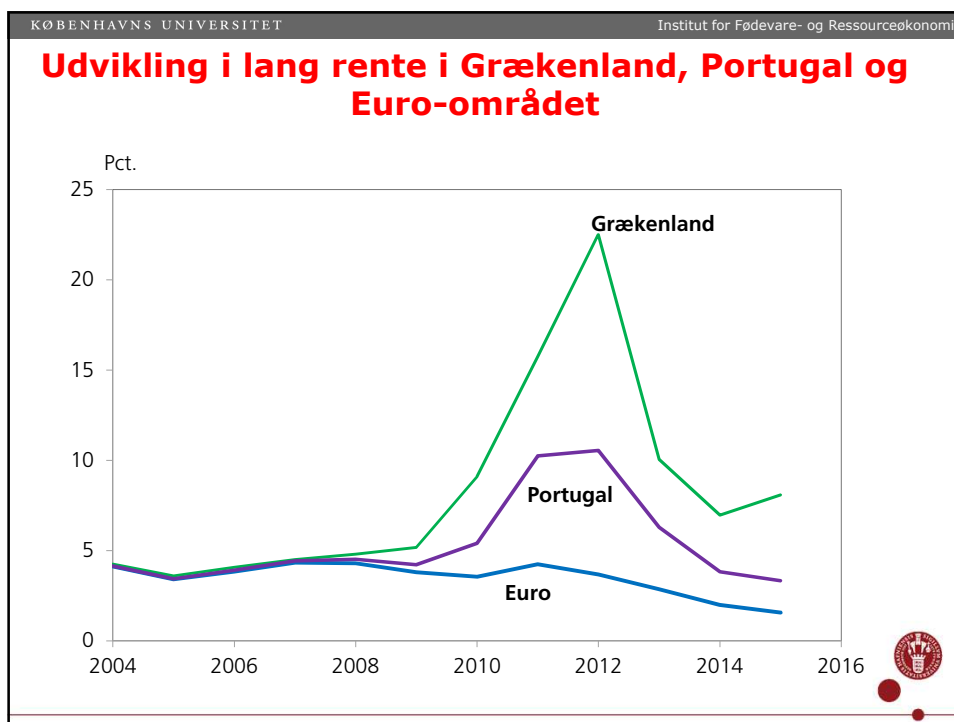

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Eksempler på kriser

Landekriser

KØBENHAVNS UNIVERSITET

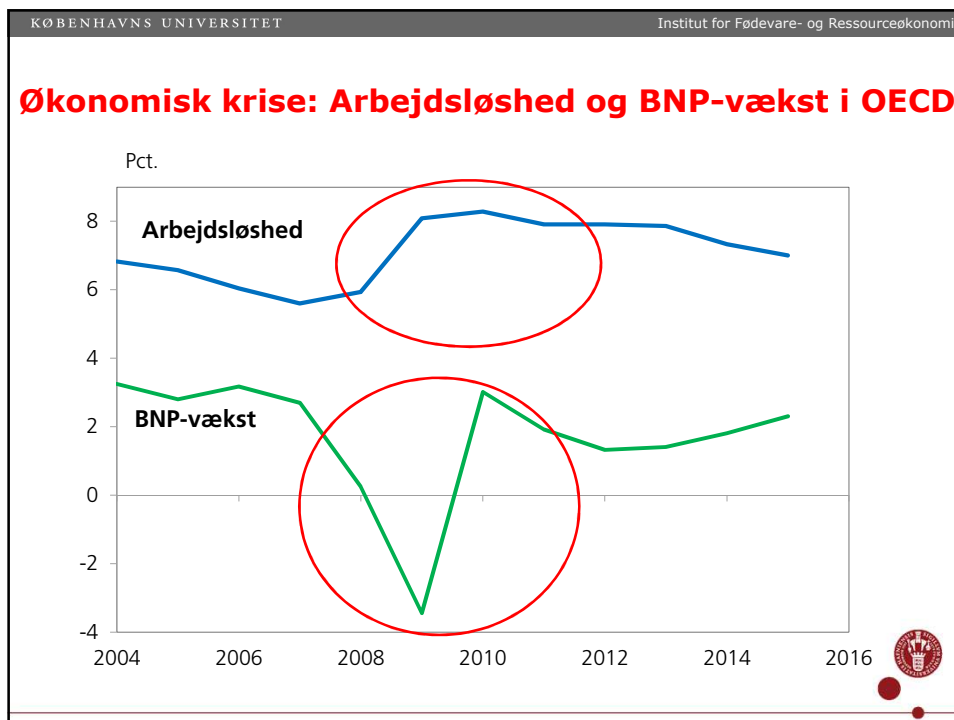

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Eksempler på kriser

Økonomisk krise

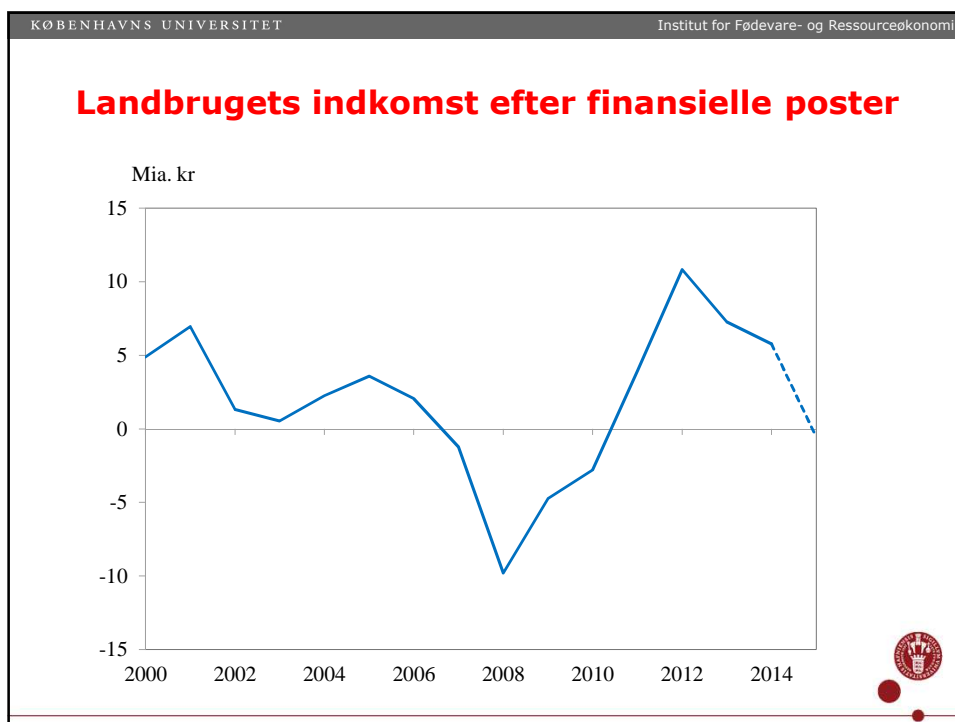
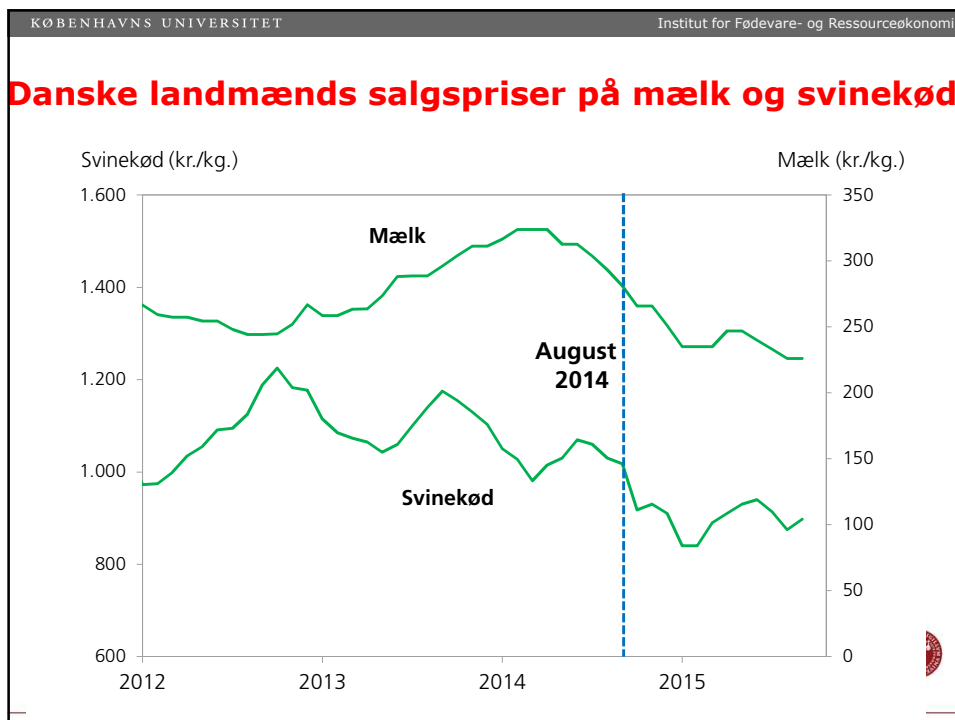

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Eksempler på kriser

Politisk krise

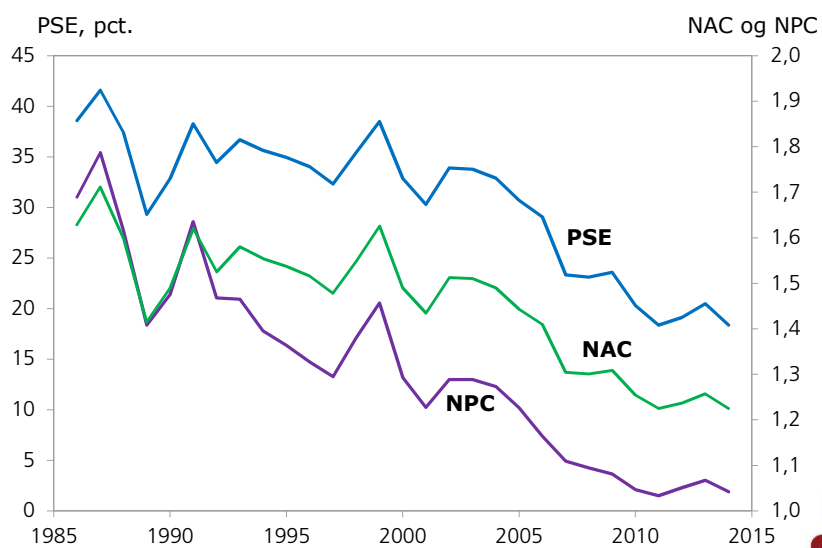
Landbrugspolitik og -støtte

Er landbrugsstøtten reelt faldet?

Er markedsordningerne bortfaldet?

Landbrugsstøttens udvikling i EU-28, 1986-2014

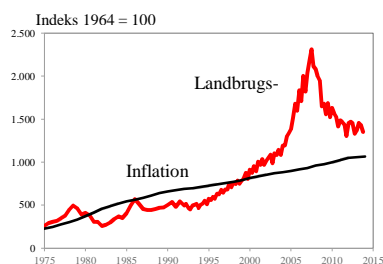

Ingen kender fremtiden, men . . .

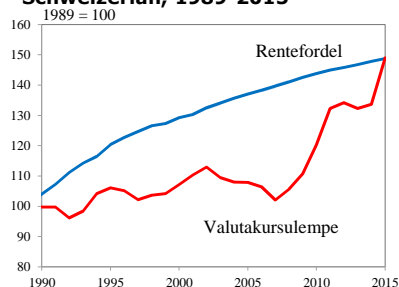
- **Cyklus – slagtesvin, pelsdyr m.m.**
- **Søger mod en balance**
 - Kortvarige skvulp -> ny ligevægt
 - Træerne gror ikke ind i himlen
 - Gå mod strømmen
- **Udefrakommende choks**
 - Ruslandskrise
 - BSE
 - Klima (tørke i 2010 i Ukraine)
- **Noget kan næsten forudsiges**
 - Små lagre -> stigende priser
 - Strukturudvikling

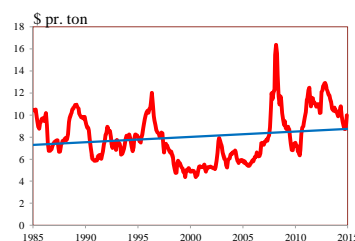
Ejendomspriser og inflation

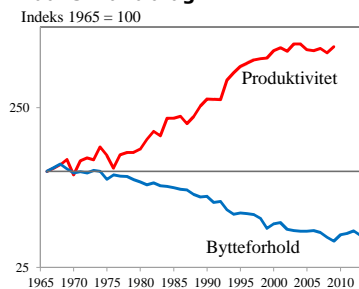
Fordele og ulemper ved at optage Schweizerlån, 1989-2015

Kornpriser (USA, realprisudvikling)

Produktivitet og bytteforhold i dansk landbrug

Anbefalinger

- **Undlad spekulation, men foretag rimelig prissikring**
 - **Planlæg efter, at priserne på ejendomme og salgsprodukter kan svinge, aldrig vil forblive høje eller lave, men gradvist vil søge mod et ligevægtspunkt**
 - **Landmændene skal være indstillet på at øge produktiviteten og være i stand til at producere med et faldende bytteforhold. Kriser ændrer ikke på disse grundlæggende krav**
 - **Planlæg kriseberedskab i de gode år, og undgå overdreven eufori.**
- * **Lav budgetter ud fra priser i ligevægt – ikke ud fra prisbobler.**

Landmænd har ingen fordel af en ny fødevarekrise . . . På langt sigt

Slutter med endnu større prisfald

Fristes til spekulation

Medfører overinvesteringer

- Jord, bygninger, maskiner

Medfører forkerte omlægninger

- Korn, markfrø, grøntsager m.m.

Grovvareselskaber kan komme i uføre . .

SAB
Aarhusegnens Andel
Aller Mølle
P. P. Hedegaard
Nordjysk Andel

Landmænd løste selv fødevarekrisen . .

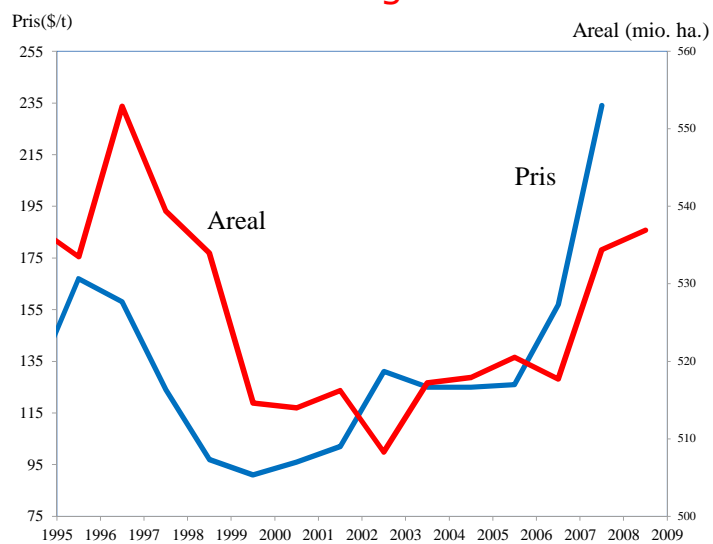

Landmænd reagerer på stigende priser:

- Produktion
- Landbrugsareal
- Produktivitet
- Gødning

Hvede: Pris og areal

Landmænd garanterer, at vi ikke får lange perioder med meget høje eller meget lave priser

Høje priser: Produktionen udvides

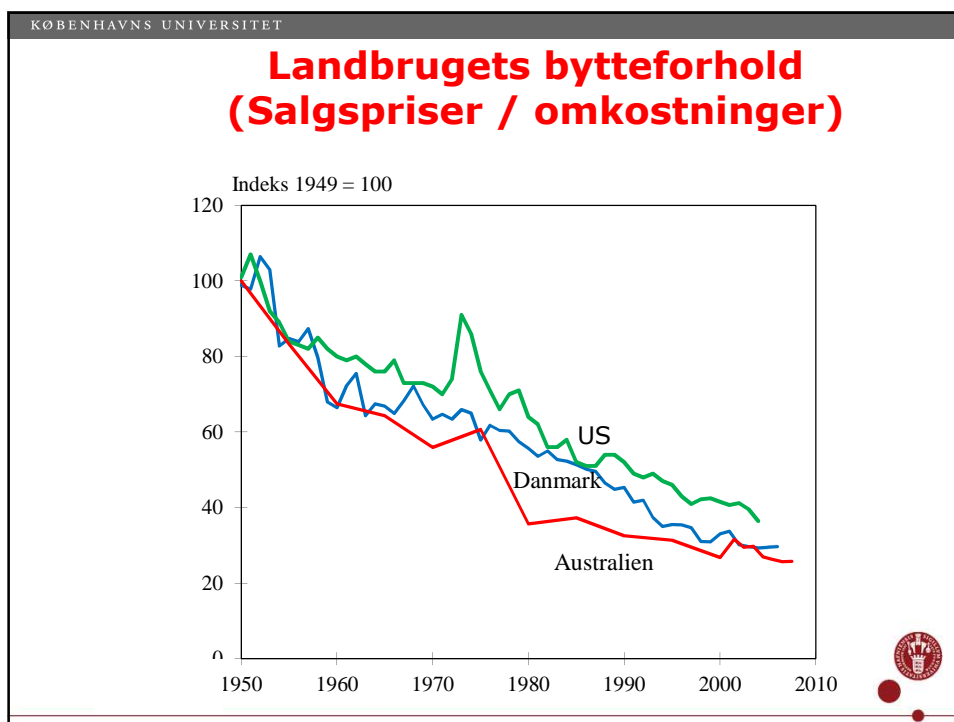
Lave priser: Produktionen reduceres

Vi nærmer os hele tiden en ligevægtspris

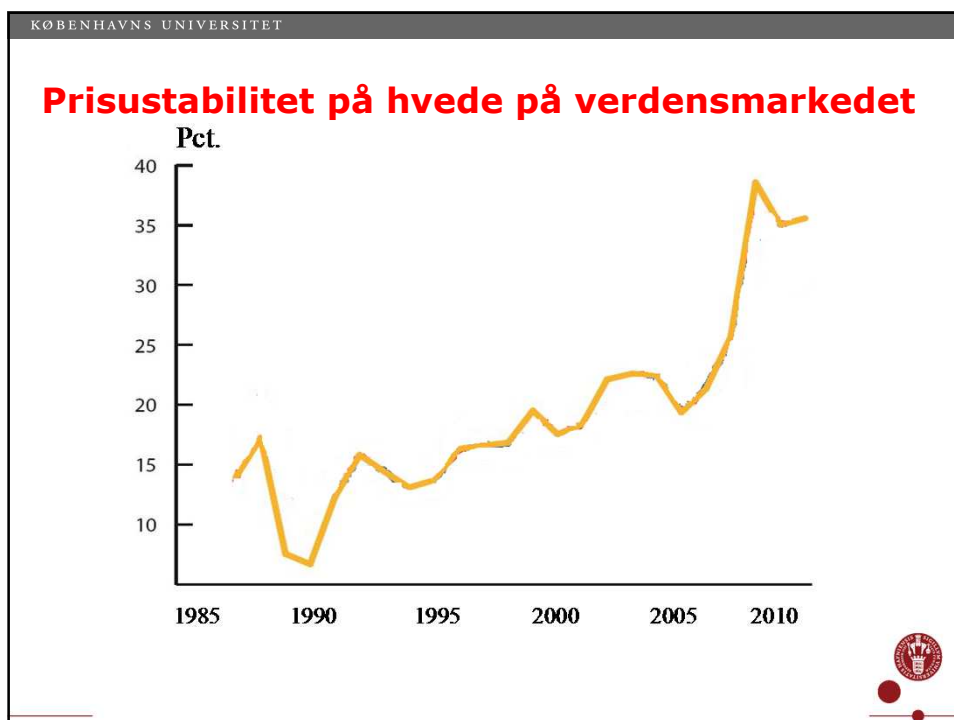
Realprisen på landbrugs- og fødevarer falder

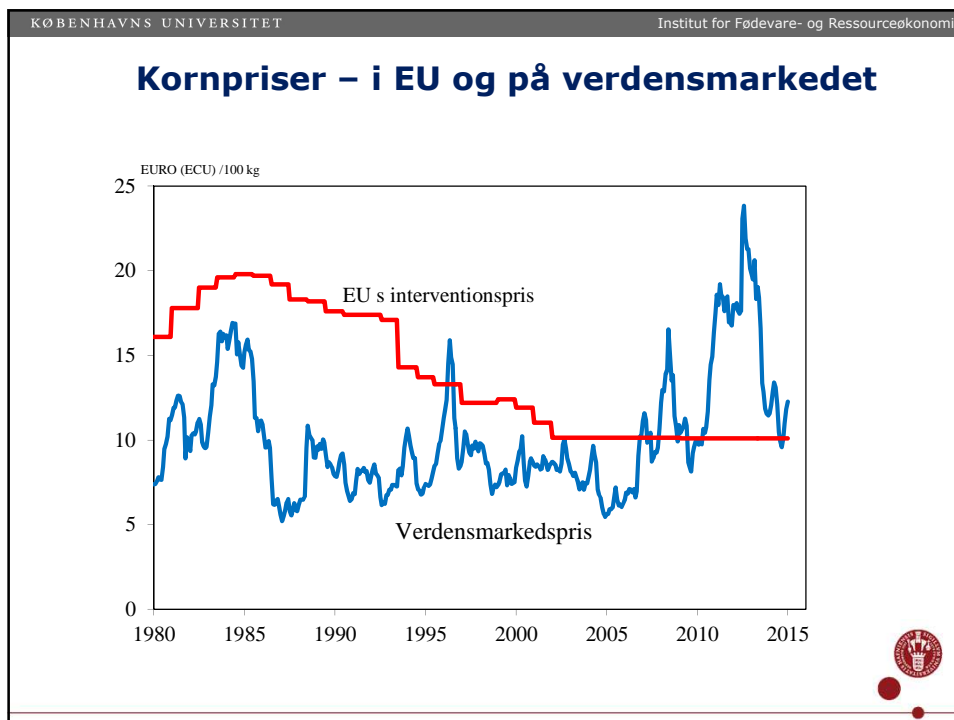

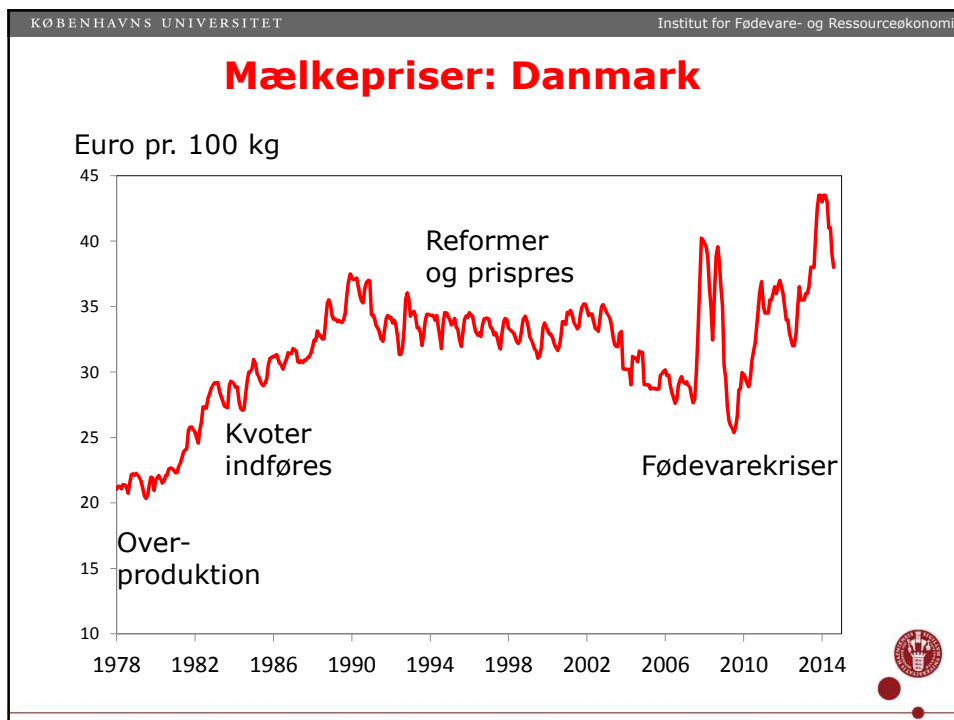

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

**Ustabilitet
– og dermed risiko for kriser -
fortsætter**

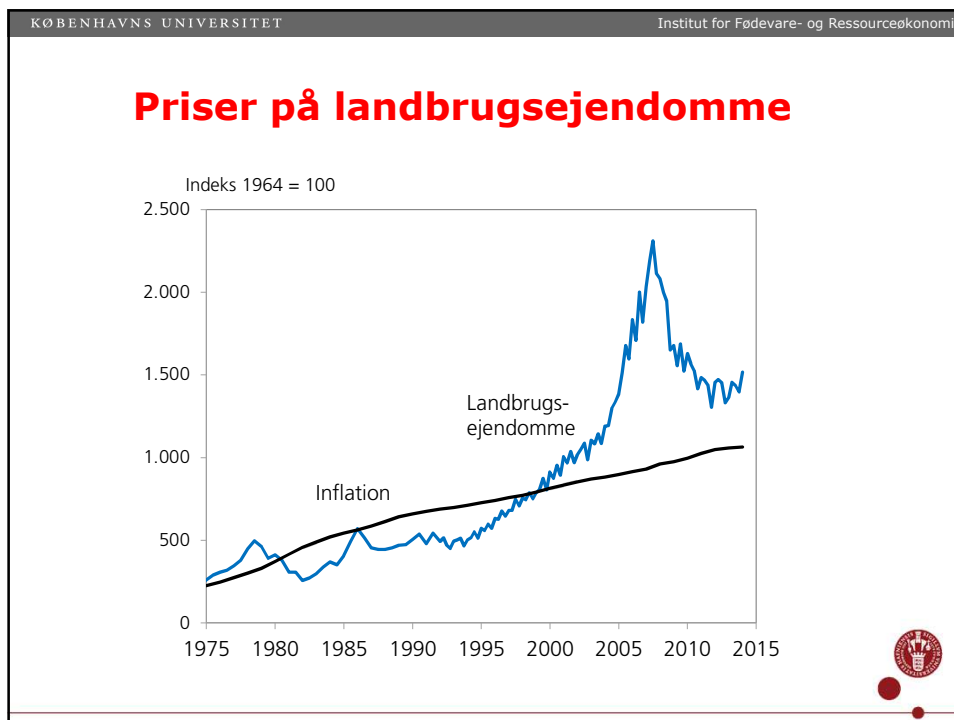

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Priser og kriser er svære at forudsige – 2 eksempler

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Landbrug og fødevarerindustri i 2015 (Forudsagt i 2007)

Kriser vil fjerne selskaber, som er dårligt ledet

- **Energikriser**
- **Økonomisk depression p.g.a. aktiekursfald**
- **Terrorisme**
- **Rentestigninger**
- **Sygdomme, ny BSE-sag, Dioxin m.m.**
- **Store fejlagtige satsninger, opkøb m.m.**

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Nemme løsninger på kriserne?

Columbusæg?

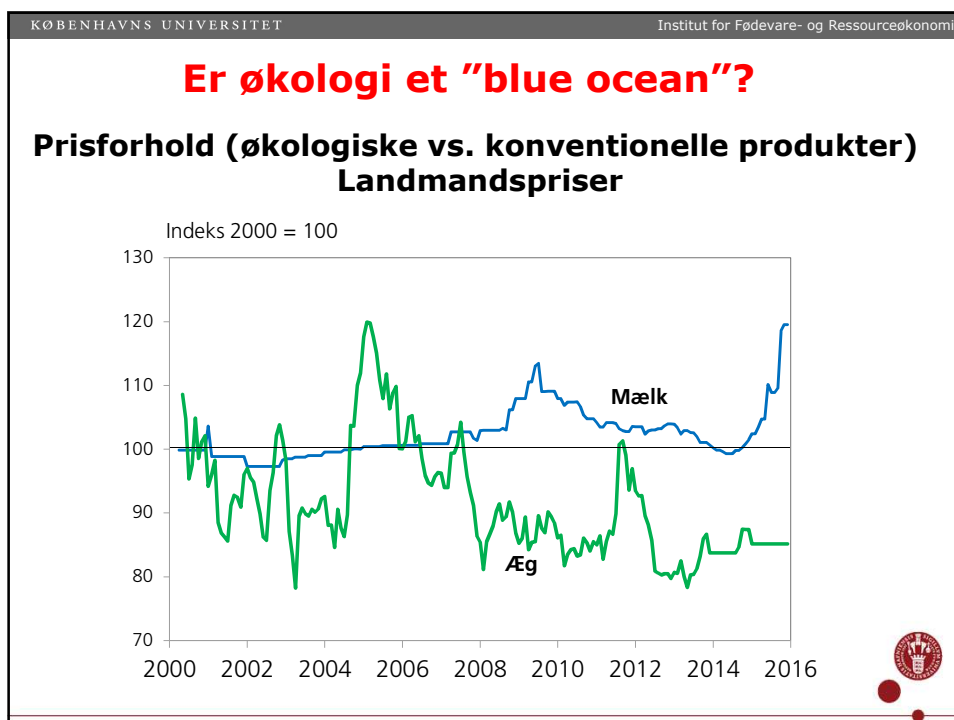

Simpel, genial løsning

Blue ocean?

Marked i vækst med høje priser og ingen konkurrenter

Nemme løsninger på kriserne?

Nej, men flerstrengt løsningsmodel:

- Innovation
- Effektivitet
- Stordriftsfordele
- Rådgivning
- Vidensdeling mellem forskning og erhverv
- Vertikal integration
- Fødevarerindustrien (andelsselskaber) skal være drivkraft
- Rammevilkår (positive og negative) skal optimeres
- Unikke kvalitetsfordele skal udvikles og udnyttes
- Uddannelse og kompetenceudvikling
- Produktivitet
- Løbende udskilning – kun plads til de allerbedste

Overordnede erfaringer fra kriserne

- * Priser vil søge mod en ligevægt, og planlæg ikke efter priser i uligevægt.
Det gælder både landbrugsprodukter og landbrugsejendomme
- * Spekulation betaler sig sjældent på lang sigt
- * Planlæg ikke efter realprisstigninger på landbrugsvarer på lang sigt
- * Der er kun kortsigtede rentefordele ved udlandslån
- * Planlæg efter ustabile priser og ustabile markeder
- * Det langsigtede produktivitetspres forsvinder ikke
- Der er ikke oplagte "Blue oceans" eller "Columbusæg", som kan sikre landbruget mod økonomiske kriser
- * Pas på "eufori" og lemminge-effekter
- * Erfaringer er forskellige fra landmand til landmand

Læs mere i
Tidsskrift for Landøkonomi
2015/3

Udkommer i december

Tak

